

הלכות תפילין סימן לב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק קכב]

אם ארבע שְׁהָרָאָה לְהַתְיַנּוֹק¹⁶⁴.

לכתחילה. אכן אם אין לאדם תפילין אחרות, מותר לו להניח את אלו לכתחילה.

[ביה"ל שם]

וְלִדְעַת הַב"ח בְּרַחוּק אִמָּה¹⁶⁸.

168) ובמשנ"ב לקמן (סי' לו ס"ק י) כתב שהוא בשיעור שאדם בינוני מכירו מעל גבי הבימה, וראה מה שכתבנו שם.

[משנ"ב שם]

הוֹלְכִין אֶתְרֵי לְהַתְמִיר וְאֵין יָכוֹל לְמַקְנֵם¹⁶⁵.

164) אכן לגבי הדין של צד"י שיש בו הפרדה בין היוד לנור"ן, כתב בביה"ל (ד"ה אות) שלכתחילה בודאי נכון להראותה לתינוק.

[משנ"ב ס"ק קכח]

אָכַל בְּהַאי דְהַשְׁלֵטֵן-עֲרוּף לֹא מִקְרֵי שְׁלֵא קְסָדְרָן, כִּינֵן שְׁגָם עֲכָשׁוּ הַקְּתָב הוּא קְשֶׁר, וְמָה שְׁמוֹסִיף עָלָיו אֵינֵן אֶלֶּא מְשֻׁמְרֵי שְׁלֵא יִתְמַחַק יוֹתֵר¹⁶⁹.

165) ובענין המבואר בביה"ל לעיל (סט"ו ד"ה כשר) בשם השיירי כנסת הגדולה, שאף במקום שאין צריך להראות את האות, מ"מ אם הראו לו את האות ולא קראה כד"ן, הרי זה פסול (וכן מבואר לקמן במשנת סופרים אות ו"ו).

[ביה"ל ד"ה אות אחת]

וְלִעֲנַן נֶקֶב הָלֵא קְזָמָא לֵן דְנֶקֶב שְׁהִידֵי עוֹבֵר עָלָיו אֵינֵן נֶקֶב וְאֶפְלוּ נֶרְאָה כְּנֶגְדֵי הַשְּׁמַשׁ¹⁶⁶.

169) ולענין מריחת חומר שקוף בלתי נראה לעין על גבי האותיות כדי שישתמרו מטשטוש ומחיקה, צידד בשו"ת הר צבי (יו"ד סי' רכט) שמותר, ואין החומר נחשב ככתב בפני עצמו, מפני שאינו בא אלא לנאות את הכתב הקיים, ולפיכך בטל הוא אליו, ובפרט שהאותיות שנכתבו בדיו ניכרות דרך החומר השקוף [ראה ביה"ל לעיל סי"ז ד"ה טפת, שספר תורה שנפלה עליו שעה והאותיות ניכרות מתוכה, הרי הוא כשר].

166) מבואר מדבריו, שנקב דק שאינו ניכר אלא כנגד השמש אינו פוסל את האות, אף על פי שמחמתו נפסקה האות לשתים. וראה מה שכתבנו במשנ"ב לעיל ס"ק לב ו-מג. והחזו"א כתב (או"ח סי' ח ס"ק ח), שכל שאין דיו בכל רוחב האות הרי היא פסולה, ואפילו בהפסקה דקה.

[ביה"ל ד"ה מכירם]

וְעַל-כֵּל-פָּנִים נֶרְאָה לְסַמֵּךְ עַל זֶה בְּשַׁעַת הַדְּחָק לְהַקֵּל דְמַהְגֵי תֵינוֹק¹⁶⁷.

ואם בשעת הכתיבה לא היה הדיו שחור ממש אלא היה נראה כחום מחמת שנכתב בדיו המועט שנשאר בקולמוס, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' קמח) שמותר לתקנו על ידי שיעביר עליו עוד פעם דיו [כסדרן], שאף שבשו"ת האלף לך שלמה (או"ח סי' יח) אסר מצד שהנכתב יהיה חציצה בין הכתב העליון לבין הקלף, מ"מ להלכה נראה שמותר הדבר, מפני שהכתיבה השניה רק מחזקת את הצבע הטבעי של הדיו הקיים, ובפרט שבשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' רנו) נחלק על האלף לך שלמה.

167) אכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' ח אות ו), שמאחר וכמה מגדולי הפוסקים חוששים לדעת הפמ"ג, הרי דין שאלה זו כד"ן 'שאלה שורה בה חכם', והמדקק במועשיו לא יעשה כן

הלכות תפלין סימן לב

ל תשובת הריב"ש
לדעת הרמב"ן בספר
ב ודגשין מ מלה יח
מנחות לב ג פרק קמא
דמסכת
ס ספר התרוקח קצח
הספרותי בהלכות
קענות ע סמ"ק
והרא"ש פ הרא"ש
בסדר תפלין
צ הרא"ש שם וסמ"ג
יסק"ג וספר התרוקח
סימן רה

שתינוק דלא חכים ולא טפש יכול לקרותם, מתר להעביר קלמוס עליהם להטיב הכתב וילחשו ולא גויי שלא (מג) פסדרן: כח ליש לזוהר (קבט) שלא יקנס ראש הלמ"ד (מד) [מד] (קל) באויר הה"א (קלא) או החי"ת אפלו (קלב) בלא נגיעה: כט "אם אין הפנ"שיות (קלג) שגורות בפיו צריך שיקתב (קלד) מתוך (מה) הכתב: ל יאינו ושאוי לכתב אלא אמ"ן (קלה) יודע לקרות: לא "אם אינו כותב (קלו) מתוך (מו) הכתב, לא יכתב (קלי) על-פה שמתקרא אותו אחר, אלא אמ"ן יתור הוא (קלח) ויקרא בפיו: לב "צריך להניח חלק (קלט) למעלה כדי גגה (מו) של למ"ד: הגה שיהיו גם הם מקפים גויל (תשובת מהרי"ל סימן קלו וב"ש), ולמטה כשעור כ"ף ונו"ן (קמ) פשוטה, ובתחלתן וסופן "אין צריך להניח (קמא) קלל: הגה מיהו נהגו הסופרים להניח (קמב) קצת בתחלה וסוף (אגור, ויחא). וצריך להניח בין כל תבה ותבה בקלא (ממ) (קמג) אות וכן בין השטים פמלא (קמד) שיטה, ובין כל אות פמלא (קמה) חוט השערה כמו בספר-תורה, וכמו שכתבאר בטור יורה-דעה. גם צריך להניח (קמו) מעט חלק בין פסוק (מט) לפסוק: לג יעשה

שערי תשובה באר הטיב

דף ט גבי מלאכת מחשבת נראה כן, וצריך להתישב למעשה ע"ש: [מד] באויר (מג) פסדרן. ודוקא פשקצת צבע הדיו קנס, אבל אם קפצה כל הדיו מהקלף ולא נשאר רק רשם אדמומית מהתחלה של הדיו הוי שלא בסדרן, מ"א: (מג) באויר הה"א. ואם נקנס לתוף ד' ונראית כה' פסול, הרמ"א בא"ע סימן קכה סס"ח. ועין במ"א ששים בזה"ל: וכתב בכנה"ג שיש מקשרים לגמרי ע"כ. ונצחו עליו כדרכיבא המחבר ד' אהרן שאינו כן ולא מציעו מי שמקל בזה ע"ש: (מה) הכתב. ואם מקצת הפרשה שגורה בפיו, מפר לכתב אותה מקצת בע"פ, כ"ח דלא קב"י: (מו) הכתב. משמע דכפופות מתוך הכתב א"צ לקרות כל תבה, וצ"ע דבי"ד סימן רעד ס"ב משמע דאעפ"כ צריך לקרות. וכתב מה"מ, ואפשר דעתו להקל בתפלין, אבל הב"ח פסק דאפלו בכותב מפי הצורך שיקרא כל תבה ותבה קדם שיכתבה וכ"פ הע"ת וכ"ה בשכנה"ג: (מו) של למ"ד. וב"ח פסק שצריך להניח שעור חצי צפרן למעלה מראש של למ"ד, ועין ט"ו דה"ה למטה: (ממ) אות. ובד"עבד אינו מצעב אא"כ נראים כאחד ע"פ תינוק דלא חכים, ט"ו וע"ת וכ"ס הכנה"ג: (מט) לפסוק. ומ"א פסק שלא להניח חלק קלל וכן בין שיטה לשיטה א"צ ע"ש ועין בד"מ ובע"ת. (ובקסר אליהו

משנה ברורה

ילהכי נאמרה ההלכה לכתב בדיו, להורות דצריכה היא רק להכתב בדיו¹⁷⁰, וכן דרכו של רב דיו לקשיקין יכהה מראיתו ויתהפף קצת לאדמדס ונעשית בעין מראה שלשון אשכנז כרא"י¹⁷¹. מכל מקום טוב להעבירו בקלמוס¹⁷², ואפלו בשמות הקדושים קרוב לדואי דמתר, בדיו על-גבי דיו, או דאין כאן מחיקה. ואם נשתנה לאדם משם, שאין כן דרכן של סתם דיו, או אפלו רק לאדמומית, רק שנשתנה מיד מהר לאחר הכתיבה, אין תפנה לאותה ספר-תורה, שנגאה שאינו מתמת ישן ועל-כרחי יש חפרון בעקר הדיו שנעשית מסממנים אחרים, ועל-כן פסול מעקרא כי לא נכתב בדיו; ובשמות אסור להעביר עליו דיו וכי, עין שם שפארף בכל זה מלה בטעמא: כח (קבט) שלא יקנס. אפלו כל-שהוא ראש הלמ"ד בשורה שלמעלה הימנה, והוא הדיו (קלג) בק"ף פשוטה וכדומה שלא יקנס בשורה שלמטה באות ט"ת ועין וכדומה: (קל) באויר הה"א. והוא הדיו באויר א"ף או (קלג) מ"ו וכדומה, וכל-שכן שיהיה שלא יקנס (קלב) באויר דל"ת או רי"ש, שלא יראה כה"א ויבדלקמה: (קלא) או החי"ת. והוא הדיו אם נקנס ראש למ"ד לתוף אויר של ד' פשוטה, ויבדלקמה בסעף-קטן קלב ותשובת מהרי"מ מבריסק בסימן ח עין שם, וכן הקל בזה הגאון ר' צקיבא איגר בחדושיו בדיעבד: (קלב) בלא נגיעה. דבנגיעה בלאו הכי פסול משום חסרון הקפת גויל. ומשמע מלשון השלח-ערוף דכתב שיש לזוהר, ודוקא לבתחלה אבל לא לעכובא בד"עבד; והני מלי שלא (קלד) נקנס בענין שיפסוד צורת האות על-ידי זה, כגון שצנכס רק מעט, אבל אם נכנס כל-כך בענין שנשתנה צורת האות, שתינוק דלא חכים ולא טפש אם נכסה לו שיטה התחתונה שלא יתא נראה רק ראש הלמ"ד ולא גוף הלמ"ד לא יפיר האות מה הוא, הוי שנוי צורת האות ופסול¹⁷³ ונגם לא יציר בו תקון, משום שלא פסדרן. וכל-שכן אם נקנס ראש הלמ"ד בתוף חלל דל"ת או רי"ש ונראית כה"א דפסול, ואינו (קלס) מועיל בזה קריאת התינוק כהג"ה¹⁷⁴, שהרי ענינו רואות שנשתנה על-ידי זה לאות אחר: כט (קלג) שגורות בפיו¹⁷⁵. דהינו בעת שהוא (קלו) מתחיל לכתב פשתמא עזין אין בקי בקריאתן בעל-פה קראוי, ובקרט במלא וחס: (קלד) מתוך הכתב. או מפי מקראי, כדי שלא יטעה. ואם מקצת

שער הציור

תרגום: 1 ח.ס. (קלא) נקטת הגדולה: (קלב) בשער-אפרים שער ה באות ח: (קלג) מגן-אברהם: (קלד) נקטת הגדולה בשם הפה"ר"ט ודרך-החיים בהלכות קריאת התורה ואליה רבה בסימן קמג והשער-אפרים הנ"ל: (קלס) מהרי"ט הנ"ל: (קלו) ב"ח: (קלי) מגן-אברהם: (קלמ) לבוש: (קלנ) עלת-תמיד והב"ח ותשרי נקטת הגדולה והנראי: (קמ) בית-יוסף: (קמא) והראה משה רבנו עליו השלום, עין בבית-יוסף: (קמב) בית-יוסף:

הלכות תפלין סימן לב

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק קכח]

הלכה נאמרה שהלכה לכתב בידו, להורות דצריכה היא נק להכתב בידו¹⁷⁰.

170 החתם סופר כתב כן מכח מה שהקשה על הרמב"ם, מדוע נאמרה הלכה למשה מסיני לכתוב בידו, הרי כל דבר שנעשה ממנו צבע שחור כשר. ובביה"ל לעיל (ס"ג ד"ה יכתבם, וכן לקמן סי' לג ס"ג ד"ה הרצועות), כתב לישב קושיותו באופן אחר.

וכשמשחירים על ידי העברת קולמוס, כתב הביה"ל לקמן (סי' לט ס"ב ד"ה בכל) שאם עשה כן אדם שאינו כשר לכתובת סת"ם, הרי זה כשר בדיעבד.

ולענין השחרת אותיות על ידי אדים כימיים, כתב הגרי"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"א סי' קי) שאם הן כבר נפסלו מחמת שינוי הצבע [לפמ"ג כשהאדימו, ולחתם סופר כשלא נשאר ממשות מהזיו אלא רק רושם], אין השחרה זו מועילה להכשירן, שהרי אינה נעשית על ידי דיו ובורך כתיבה, ורק אם לא נפסלו עדיין מותר להשחירן באופן זה ונאין בכך חיסרון משום כתב על גבי כתב, כיון שאין לאדים צבע, והם רק מיפים את האותיות הכתובות וגורמים לצבען לחזור ולבצבץ. והגרש"ז אויערבך כתב (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' צו אות יח) שיש להקל להשחירן כשהאדימו ולסמוך על החתם סופר, שהרי מבואר בשו"ת מהר"ם שיק (יוד" סי' רנח) שיש להקל בספר תורה לסמוך על החתם סופר, בצירוף דעת הרמב"ם שיוצאים ידי קריאת התורה בספר תורה פסול [מלבד פרשת זכור, כמבואר בקובץ תשובות שם], ויתכן שאף לפמ"ג לא נדחה ונפסל הספר תורה עולמית מחמת שינוי הצבע, ובפרט שהוא שינוי החזור על ידי השחרה זו המחזירה את המצב לקדמותו, ולפיכך יש להקל להשחירן באופן זה כדי שלא יצטרכו מאות ספרי תורה גניזה, אכן בתפילין ומזוזות חלילה לעשות כן. מאידך, בשו"ת שבת הלוי (ח"ט סי' רטז) כתב שאין סומכים על המהר"ם שיק אלא בשעת הדחק, והסברא שנחשב כשינוי החזור אינה מוכרחת, ואף לסברא זו, כאן שהאותיות כבר נפסלו אין להקל, ובפרט שמצוי מכשול בתיקון זה שיבוא לתקן סדקים שאסור לתקן, וכן מקומות שלא נשארה ממשות דיו.

[משנב ס']

מכל מקום טוב להעבירו בקלמוס¹⁷¹.

171 ובטעם הדבר כתב בשו"ת חתם סופר (שם), שהוא כדי שיתקיים מים רבים ולא יתקלקל יותר, וכמובא במשנב בתחילת דבריו בשם הב"י.

[משנב ס"ק קלב]

אם נכסה לו שישטה התפתונוה וכו', לא יכיר האות מה הוא, הני שנוי צורת האות ופסול¹⁷².

172 ובטעם הדבר שצריך לכסות את השיטה התחתונה, כתב בקסת הסופר (לשכת הסופר חקירה ג), שהוא משום שמיד מהתחיל לכתוב ראש הלמ"ד בתוך חלל האות שעליה משתנית צורת אותה האות, ואף על פי שעתה בגמר כתיבת הלמ"ד חורה האות העליונה לצורתה הראשונה, מ"מ פסולה, מפני שלא נתקנה האות על ידי כתיבה בגופה, אלא על ידי גמר כתיבת הלמ"ד שתחתיה, והרי זה כ"חק תוכות, ולכן צריך שתהיה ניכרת על ידי כיסוי השיטה התחתונה. ולפי זה, אם כתב את הלמ"ד מלמטה למעלה, אין צריך לכסות את השיטה התחתונה, שהרי כשהגיע ראש הלמ"ד לתוך האות שמעליה כבר ניכר שהוא חלק מהלמ"ד.

וכן כתב המקדש מעט (ס"ק קלב). [וראה שו"ת אגרות משה יוד"ח כ"א סי' קסו ענף ג].

[משנב ס"ש]

אם נכנס ראש הלמ"ד בתוך חלל דל"ת או רי"ש ונראית כה"א הפסול, ואינו מועיל כנה קריאת התינוק בהג"ן¹⁷³.

173 אכן, אם לא נכנס ראש הלמ"ד אלא מעט, או שנכנס מן הצד בסמוך לרגל הדל"ת, ואם נכסה את השיטה התחתונה לא תיראה כה"א, כתב המקדש מעט (ס"ק קלד) שמועילה קריאת התינוק. ובספר פני האריה החי (סי' כט) כתב שיש להחמיר ולחשוש לפסול אפילו בכניסת תג של למ"ד לאות שמעליה, וכמשמעות לשון הדרכי משה (אהע"ז סי' קכה ס"ק יח). מאידך, בשו"ת שבת הלוי (ח"ה סי' יב) כתב שאם על ידי דקות התג אין משתנה צורת האות העליונה פשוט שכשרה, ואף אם היא נכנסת לאות דל"ת והתג קטן ודק אין צריך להחמיר, ורק אם התג עבה קצת, וכל שכן אם הוא גם ארוך, עד שנראית האות דל"ת שמעליה כה"א יש להחמיר. וראה מה שכתבנו לעיל ס"ק מ.

[משנב ס"ק קלג]

שגורות כפיו¹⁷⁴.

174 אכן לענין מגילה ששגורה בפי הסופר, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרצא ס"ב ד"ה גם) שאין להקל בזה, מפני שאינה שגורה בפי שאר הסופרים.

[משנב ס"ק קלו]

כן כתב הפג"א אברהם ואל"ה רבה לתרץ דלא תקשה מהא דהא דהי"ה ד"דעה כסימן רעד סעיף ב¹⁷⁵.

175 שמבואר שם, שאף הכותב מתוך הכתב צריך להוציא את התיבות מפיו, משום ששם מדובר בספר תורה, שאין התיבות שגורות בפיו ויש לחוש שמא יטעה, אולם בתפילין ומזוזות שהתיבות שגורות בפיו, אין צריך להוציא בפה.

[משנב ס"ק קלח]

כל תבה ותבה קדם שיקתבנה¹⁷⁶ כפי שלא יטעה¹⁷⁷.

176 ודייק בשו"ת שבת הלוי (ח"ח סי' ו) שראוי להחמיר ולקרוא כל תיבה בפני עצמה, ולא לקרוא כמה תיבות ולכותבן בבת אחת, ודלא כמו שכתב המקדש מעט (סי' רעד ס"ק יז) שאין צורך לקרוא כל תיבה בפני עצמה.

177 ומטעם זה כתב הקסת הסופר (סי' ד לשכת הסופר ס"ק ו) שבתיבה של קרי וכתבי, יקרא את התיבה כמו הכתיב, כדי שלא יטעה בכתיבתו.

[משנב ס"ק קמ]

יש אומרים דצריך להניח עוד למעלה ממה של למ"ד וקמטה מך ונו"ן פשוטה כדי תצי צפ"ן¹⁷⁸.

178 וכן כתב השו"ע (יוד" סי' רפח ס"א) לענין מזוזה. והעירו בה"ח והפרישה (אות ל) שכאן נפסק להלכה שדי להניח חלק כל שהוא, וכמבואר בשו"ע כאן. ותירצו שהטעם שלא החמירו כן בתפילין הוא מפני שהכתב בהן הוא קטן, וכדי שלא יצטרכו לעשות בתים גדולים, מה שאין כן במזוזה. וכן כתב החזו"א (או"ח סי' י ס"ק א) בשם אביו שרק במזוזה החמיר השו"ע, מפני שבגמרא במנחות (לב, א) הוזכר שיעור זה לענין מזוזה. והוסיף, שאף במזוזה שיעור זה אינו מעכב [כמבואר בב"ח], וגם הסופרים המשך בעמוד הבא

הלכות תפלין סימן לב

נא באור הגולה

ק ססיק ותפוח
מימי פרק ב סמיה
דמחזות ר טור פניה
דזה רעני ש שם
ת הרא"ש שם
ותקדכו ארזותיים
ותמכים פסק ב

השורות שוות, שלא תהא אחת נכנסת (קמו) ואחת יוצאת. ולפחות יזוהר שלא יכתב *שלא
אותיות חוץ (ז) לשיטה, (קמט) ואם כתבם (קנ) לא פסל: **לד** *רשמי אותיות שהם (קנא) *תבה אחת לא
יכתב חוץ לשיטה: **לה** (קנב) *אותיות השם (קנג) צריך שיהיו בלם (נא) בתוך הדף ולא יצא (קנד) מהם
כלל חוץ לדף: **לו** *יעשה (קנה) כל פרשיותיה (קנו) פתוחות, חוץ מפרשה אחרונה הנתונה בתורה

שערי תשובה

ה"א. עב"ט. ועני ט"ו שהקשה על השיע שכתב שיש לזוהר דהא אפלו בדיעבד
פסול. ועני בשו"ת מקום שמואל שהביא מש"ע אה"ע סי' קכה דגם שם משמע
דזקא לכתחילה, רק אם נשפחה צורת הווא ע"י פסול בדיעבד, ולכן דעתו להקל
במקד"ש של 'ויעבדו' שנכנס ראשה לתוך ה"א של 'ולאכהו' ולא נגזה רק נכנס לאוירה

אברהם: ואפשר דבא ללמד כאן דשני אותיות מותר לכתב אפלו בתבה בת ג' אותיות דבנה הרמב"ם מודה ע"ש. ואני אומר דמסעיף שאח"כ ירענו זאת מדכתב ב'
אותיות שהם תבה אחת וכו', משמע ב' אותיות שאינן תבה אחת מותר אפלו בתבה בת ג' וק"ל: (נא) בתוך הדף ולא יצא מהם כלל חוץ לדף. פתח הרב בעל
באר"ש בע בתשובה סוף ספרו דף גב ע"ב: מונקט כפל לשון משמע אפלו בדיעבד פסול אפלו בשאר שמות שאינן נמחקין, ואפלו הנטפל לשם מאתרי פסול אם
יצא חוץ לשיטה, כנ"ל להלכה ולא למעשה ע"כ. והמ"א הקשה עליו דהש"ך ב"ד סימן רעו ט"ו פתח דקצת פוסקים מכשירין לשפלה מקצת השם ע"ש ס"ק ז
משמע לכאורה דכ"ש כשיצא חוץ לשיטה, דהא אסור תליה נזכר במקרא ואסור זה לא נזכר במקרא בהדיא רק הוא מדברי ר"ת ומנ"ל לפסול בדיעבד. ובמ"ב סימן נו

באור היטב

רבה פסק בדעת רמ"א דצריך להניח חלק בין פסוק לפסוק, והביא ראיה מן ספר
ברוך שאמר שכתב להדיא כן: וכן בין שיטה לשיטה, ע"ש: (ז) לשיטה.
ובי"ד סימן רעג פסק כהרמב"ם דלא קפדינן אלא שלא יכתב רב התבה חוץ
לשיטה, ואם התבה בת ח' אותיות מותר לכתב חצי חוץ לשיטה. וכתב הפג"ן

אברהם: ואפשר דבא ללמד כאן דשני אותיות מותר לכתב אפלו בתבה בת ג' אותיות דבנה הרמב"ם מודה ע"ש. ואני אומר דמסעיף שאח"כ ירענו זאת מדכתב ב'
אותיות שהם תבה אחת וכו', משמע ב' אותיות שאינן תבה אחת מותר אפלו בתבה בת ג' וק"ל: (נא) בתוך הדף ולא יצא מהם כלל חוץ לדף. פתח הרב בעל
באר"ש בע בתשובה סוף ספרו דף גב ע"ב: מונקט כפל לשון משמע אפלו בדיעבד פסול אפלו בשאר שמות שאינן נמחקין, ואפלו הנטפל לשם מאתרי פסול אם
יצא חוץ לשיטה, כנ"ל להלכה ולא למעשה ע"כ. והמ"א הקשה עליו דהש"ך ב"ד סימן רעו ט"ו פתח דקצת פוסקים מכשירין לשפלה מקצת השם ע"ש ס"ק ז
משמע לכאורה דכ"ש כשיצא חוץ לשיטה, דהא אסור תליה נזכר במקרא ואסור זה לא נזכר במקרא בהדיא רק הוא מדברי ר"ת ומנ"ל לפסול בדיעבד. ובמ"ב סימן נו

משנה ברורה

חלק. אצל הפג"ן אברהם בשם פתח אחרונים והג"א בבאורו הכריעו
דאין צריך להניח חלק יותר מבין תבה לתבה באמצע פסוק ונדלא
כמ"ש הש"ך ביו"ד רעד סק"ו ע"ש¹⁸²): **לג** (קמו) ואחת יוצאת.
ואפלו (קמג) אות אחת, (קמד) משום 'זה אלי ואנוהו': (קמה) *שלא
אותיות. מדלא חלק משמע דאפלו אם אלו השלש אותיות הם מעוט

התבה אסור, וביורה"דעה סימן רעג פסק כהרמב"ם דלא קפדינן אלא
שלא יכתב רב התבה חוץ לשיטה, ואם התבה בת ח' אותיות מותר
לכתב החצי חוץ לשיטה. ועני בש"ך שם שכתב שיש להחמיר בהך
דקא, ועני באר"ה רבה (קמה) שדעתו דעל-כפנינים בתפלין

שהגליונות קצרים יש להחמיר¹⁸³): (קמט) ואם כתבם. (קמו) בין שהיה
הבליטה בתחלת השיטה או בסופה: (קנ) לא פסל. ואפלו אם כתב
(קנו) תבה שלמה חוץ לשיטה, כל שנזכר שהיא נקריה עם אותה

השיטה ולא עם העמוד האחר שבצדה: **לד** (קנא) תבה אחת. ואם
התבה היא בת שלש, מותר לכתב ממנה שתי אותיות חוץ לשיטה אף
שהם רב התבה, יורה"דעה סימן רעג, ועני בבאור הלכה:

לה (קנב) אותיות השם. (קמח) אפלו שאר שמות שאינם נמחקין:

באסור מחיקה יש להקל בזה לפי מה שכתב שם הנוהג ביהודה דבמחוק מקצת
אות וצדו נשאר צורתו עליו אין חיב בזה משום מחוק, ורק מדרבנן, עין שם. אמר
ךך מציאתי בן בעזה"י בספר 'ושעו"ת יעקב, עין שם: * שלא יכתב אותיות. עין במשנה
ברורה, ומקורו מהא דש"ך יורה"דעה בסימן רעג סעיף קטן ד ע"ש, ועני בכתב

הג"א דמשמע שהוא מסכים גם-כן להש"ך דהמחבר סתם פה כהרא"ש, ועני
במגן אברהם, והמשמטי מרצו משום קשיה הבאר היטב עין שם, והפרי"מגדים
הקשה גם-כן זה; אמנם דלא לשויה ח"ו לרבונו המגן אברהם כטועה אמרתי שיש
לישב, דמסעיף לד אין ראיה להקל בזה, דאפשר דלא מעט רק דמותר לכתב אות

אחת מן התבה של שתי אותיות חוץ לשיטה אף שהוא חצי התבה, וכמו שכתב
הג"א לדעת הרמב"ם ונדלא כהבוש שמהמיר בזה, עין שם בטעמו, אבל ב'
אותיות מן תבה של שלש אותיות והם רב התבה הנה אמרינן דאסור, וכמו שכתב

הג"א באמת לדעת הרמב"ם, לזה קא משמע לן המחבר דשתי אותיות מותר בכל
גווי, בן נראה לי בביתנו: * שתי אותיות וכו'. אצל לכתב אות אחת ממנה חוץ
לשיטה מותר, כל האחרונים, דלא פלבוש: * תבה אחת. עין במשנה ברורה, בן

כתב הרא"ש בהלכות קטנות ופסק ביורה"דעה קומה. ועני במגן אברהם
בסעיף קטן מו שכתב דאף הרמב"ם מודה בזה להקל, והג"א בבאורו
כתב שדעת הרמב"ם אסור בזה: * יעשה כל פרשיותיה. עין במשנה ברורה

(קנג) צריך וכו'. המגן אברהם בשם הגאון מהר"ר יצחק מפוזנא וכן הע"ת והא"ר וכמה מהאחרונים) אסיק דדוקא לכתחילה אבל בדיעבד אין
להחמיר; ומכל מקום אם ארע בן בספר-תורה הורה למחוק כל השורות העליונות אם אין בהם שום שם משמות שאינם נמחקין, ולמשך אותם
שיהיו שוות עם השם, דמאחר דאפשר לתקוני לא מקרי דיעבד; אבל אם היה שם למעלה איזה שם, או (קמט) בתפלין ומזוזות דאי אפשר למחוק

משום שלא כסדרן, כשר כן בלי תקון. ויש (קנ) מחמירין אפלו בדיעבד, והסכים עמם הגאון רבי עקיבא איגרי¹⁸⁴) והד"ך-החיים. אף אם
(קנא) בשורות העליונות אות האחרון ב"ת דל"ת ג"ש וכדומה, שיכול למשכן, בזהו מודו דבין בספר-תורה ובין בתפלין ומזוזות ימשך אותן
כדי שיהיו שוות עם האות מהשם שיצא חוץ לשיטה, ואין בזה משום שלא כסדרן. וכן אם לא כתב עוד רק שורה אחת (קנז) ובשורה שניה משך

השם חוץ לשיטה, יעשה שרטוטים אחרים וימשכם שיהיו ארפים עד סוף השם, ובשביל שורה הראשונה אין קפידא. ודע עוד, דבאותיות
הנטפלות להשם (קנא) הסכמת האחרונים דאין להחמיר בדיעבד ביוצא חוץ לשיטה: (קנד) מהם כלל. אפלו (קנה) אות אחת, ואפשר דאף רבו

ככלו, אבל מקצת האות לית לן בה. ואם יצא השם פלו חוץ לגליון העמוד, כשר בדיעבד, ואינו דומה ליוצא אות אחר חוץ לשיטה, דמה שיוצא
לחוץ הוא חשוב פתליה, ונקמא לן ביורה"דעה רעו דמקצת השם אין תולין, מה שאין בן בזה, בן פתח הגב"י וכו'. והגאון רבי עקיבא איגרי

בחדושי בסימן זה מחמיר גם בזה¹⁸⁵). עין שם, אצל בבאור הג"א מוכח בהדיא בהגב"י וכו' להקל: **לו** (קנה) כל פרשיותיה¹⁸⁶). רוצה לומר
מהתפלין של יד, הואיל והן נכתבות בקלף אחר ושיע בזה פתוחה וסתומה, דהינו שקשמיני מקום חלק בסוף שיטה אחרונה של פרשה ראשונה

כדי ט' אותיות ומתחיל פרשה שלאחריה בראש השיטה בדף השני, הרי פרשה שלאחריה נקרא פתוחה, כמו שבספר-תורה נקראת פרשה
המתחלת בראש השיטה פרשה פתוחה לכלי עלמא כשיש רוח כדי ט' אותיות לפנייה בשיטה הקודמת לה או בסוף שיטה אחרונה שבדף הקודם,
אבל בתפלין של ראש שהפרשיות נכתבין על ד' ג' קלפים אין להקפיד בהן בפתוחות וסתומות, אף נהגו לכתחילה להקפיד בזה, בן כתבו

האחרונים, ועני בבאור הלכה כמה שכתבנו בשם הפרי"מגדים בזה: (קנו) פתוחות חוץ וכו'. מפני שג' ראשונות שהם "קדש" "והיה כי ובאף"
"שמע" הם פתוחות בתורה, ופרשת "והיה אם שמע" סתומה. וסיפק צריך לכתב בתפלין גם-כן ככה, דהינו שנייה מקום חלק כדי ט' אותיות
בסוף שיטה אחרונה שבפרשת "קדש", כדי שבפרשת "והיה כי ובאף" שיתחיל בראש השיטה הראשונה שבדף השני תהיה הפרשה פתוחה כמו
שהיא בתורה, וכן אחר פרשת "והיה כי ובאף" כדי שבפרשת "שמע" תהיה פתוחה; אבל פרשת "והיה אם שמע" יעשה סתומה, ואפן סתומה
יבאר לקמה. ופרשת "קדש", אף דבתורה היא פתוחה מהמת שהוא מפסיק ברוח ט' אותיות בשורה הקודמת לה, וקאן אין שיעך זה, דהיא

שער הציון

(קמג) ב"ח: (קמד) באור הג"א: (קמה) והוא גם-כן בפרי"מגדים: (קמו) מוכח מהפרישה דלא מחלל בזה לענין דיעבד: (קמז) אחרונים: (קמח) מגן אברהם: (קמט) פרי'
מגדים לדעת הפג"ן אברהם והוא בעצמו הניח עשר הדין בצריך עיני לקמן בסימן קמט: (קנ) הדין שמואל בשם מהר"א וגם תשובת הרמב"ם שהובא ביורה"דעה רעו בדבור
המתחיל ובשם המשפ"ץ עין שם: (קנא) פרי"מגדים: (קנב) פרי"מגדים: (קנג) פרי"מגדים: (קנד) מגן אברהם בשם משאת בנימין וט"ו יורה"דעה רעו וכמה אחרונים: (קנה) פרי"מגדים: